

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

בפני כבוד סגן הנשיאה השופט אריאל ואגו – אב"ד
כבוד השופט אלון אינפלד
כבוד השופט גד גדעון

עמ"ש 37269-12-22

המערערים 1. פלונית
2. פלונית
3. פלונית
4. פלונית
5. פלוני
6. פלונית
המערערים 2, 3, 5 ו-6
ע"י ב"כ עו"ד רות טוב לי ועו"ד ד"ר רן מובשוביץ

נגד

המשיבה אלמונית
ע"י ב"כ עו"ד יהודית מייזלס ועו"ד נגה לנגהולץ-לוי

פסק דין

השופט גד גדעון:

1
2
3 1. זהו פסק דין בערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה בבאר שבע (כב' השופטת
4 אפרת שהם דליות) בת"ע 30432-03-19 ובת"ע 69345-02-19 מיום 25.10.22, שבמסגרתו
5 התקבלה בקשה לקיום צוואת המנוח ז"ל מיום 5.8.2015, ונדחתה ההתנגדות שהגישו
6 המערערים לצוואה האמורה.
7
8 2. המערערים מס' 5-2, והמשיבה הינם אחים, והמערערים מס' 1 ו-6 הינן אחייניותיהם,
9 בנותיהם של אחיהם המנוחים.
10
11 המנוח ז"ל, הלך לעולמו ביום 15.5.2018, והותיר אחריו צוואה שנחתמה ביום 5.8.2015,
12 בפני נוטריון. צוואה זו באה לתקן צוואה קודמת של המנוח שנחתמה בפני נוטריון כחודש
13 ימים קודם חתימת הצוואה האמורה, היינו ביום 3.7.2015.
14
15 הצוואה מיום 3.7.2015, נחתמה בפני הנוטריון ענת בלנגה אשר אישרה בשולי המסמך
16 בחתימתה ובחותמתה, כי קראה בפני המצווה את דברי הצוואה והוא הצהיר בפניה שזאת
17 צוואתו. בסעיף 7 לצוואה האמורה נכתב – לשיטת המשיבה, בשוגג – כי המנוח מוריש
18 למשיבה את כל נכסיו, "**כולם (למעט המשק, המגרשים וסך 126 ₪ המפורטים**
19 **בסעיפים 7.1 - 7.3 להלן)...**". בסעיפים 7.1 ו-7.2 לצוואה צוינו פרטי חלקות מקרקעין
20 שהועברו עוד בחיי המנוח למי מבנותיו, ובסעיף 7.3 ציווה המנוח לכל ילדיו מלבד המשיבה
21 "**סכום בסך 18 ₪ לכל אחד מהם, כך שכולם ביחד יקבלו סכום בסך 126 ₪ בלבד**".

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

הצוואה מיום 5.8.2015 (להלן: "הצוואה המאוחרת") שבה עסק פסק הדין, זהה בנוסחה לצוואה מיום 3.7.2015, למעט מחיקת המילים "למעט המשק...", מתוך המאמר המוסגר שנכתב בצוואה הראשונה כמצוטט לעיל והוספת המילים "לרבות כל המשק...", במסגרת פירוט סוגי הנכסים בפתח הסעיף.

דהיינו, על פי לשון הצוואה מיום 3.7.2015, לא הוריש המנוח למשיבה זכויות כלשהן במשק, ואילו על פי הצוואה המאוחרת הוריש המנוח למשיבה את כל הזכויות במשק.

יצוין, כי הצוואה המאוחרת נחתמה בחתימתו ובחותמתו של הנוטריון יוסף אל אסמר, אך נעדרו ממנה הכיתוב בדבר הקראת הצוואה למנוח, והצהרת המנוח כי זאת צוואתו בפני הנוטריון.

יוער כי, קדמו לשתי הצוואות האמורות שתי צוואות בעדים שנחתמו על ידי המנוח בשנת 2006 ובשנת 2013, אשר בכל אחת מהן ציווה את המשק בחלקים שווים לכל ילדיו.

3. אחיהם המנוח של המשיבה ושל המערערים מס' 2 – 5, פלוני ז"ל, הגיש התנגדות לצוואה המאוחרת. בין היתר טען, טענות אלה:

פלוני ז"ל טען כי, עובר לחתימת הצוואה המאוחרת, לא היה המנוח מסוגל לנהל את ענייניו, והמשיבה היא שהייתה אחראית על ניהול כל ענייניו הכלכליים.

נטען כי, הצוואה המאוחרת אינה מבטאת את רצונו האמתי של המנוח, אשר הצהיר בפני בני משפחתו בכמה הזדמנויות כי בכוונתו להוריש את המשק לכל ילדיו בחלקים שווים, וכי המשיבה תהא אחראית למכירת המשק ולחלוקה שווה של התמורה בין ילדי המנוח. לטענתם, המשיבה אף התחייבה בפני יתר היורשים, לפעול בהתאם.

נטען, כי הצוואה המאוחרת נחתמה תחת השפעה בלתי הוגנת, בעקבות תחבולה של המשיבה, תוך ניצול כוחה מול המנוח "הישיש המוחלש, הנוטל תרופות מטשטשות, והתלוי בה לניהול ענייניו הכספיים".

נטען, כי הצוואה נחתמה עקב הטעיית המנוח ביחס לאופן חלוקת רכושו על פי הצוואה האמורה.

עוד טען פלוני ז"ל ל"תחרות בלתי הוגנת בין יורשים, שעה שהתובעת מנעה בתחבולותיה והכפשותיה מיחידי ילדי המנוח לשכנעו ביחס לרישום רצונו בצוואה".

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

1 כן טען, כי המשיבה שימשה "אפטרופוס למעשה" של המנוח לעניין ניהול ענייניו
2 הכלכליים, ובזיקתה לעריכת הצוואה הפרה את האיסור אשר חל עליה לקבלת טובות
3 הנאה בהקשר זה.

4
5 יתר המערערים הצטרפו להתנגדות לאחר הגשתה, ולאחר פטירת פלוני ז"ל הצטרפה להליך
6 גם אלמנתו, יורשתו היחידה.

7
8 לאחר שמיעת ראיות דחה בית המשפט קמא את טענות המערערים ואת התנגדותם לצוואה
9 המאוחרת וקיבל את בקשת המשיבה לקיום הצוואה.

10
11 בית המשפט קמא דחה עובדתית את הטענות למעורבות פסולה של המשיבה בעריכת
12 הצוואה.

13
14 כן דחה את הטענות בדבר עריכת הצוואה תחת השפעה בלתי הוגנת של המשיבה. זאת,
15 לאחר שקבע, כי חרף גילו ומצבו הפיזי בעת עריכת הצוואה, הרי שהמנוח היה "**צולל**,
16 **מודע ובאוריינטציה תקינה**", כי לא היה תלוי באופן בלעדי בסיועה של המשיבה, לא נותק
17 מבני משפחתו האחרים ולא בודד מסביבתו, וכי מעדויות הנוטריונים שבפניהם חתם
18 המנוח על צוואותיו, עולה כי הם התרשמו ממצבו הקוגניטיבי התקין, מעצמאותו, וכן
19 מרצונו והבנתו את הוראות הצוואה ומשמעותן.

20
21 בית המשפט קמא דחה גם את הטענות שלפיהן הצוואה אינה מכילה את כל הוראות המנוח,
22 דהיינו רצונו הנטען לחלק את המשק בין יורשיו, ומינוי המשיבה כנאמנה לצורך ביצוע
23 האמור.

24
25 הגם שהדבר לא נטען במסגרת ההתנגדות לצוואה, דן בית המשפט קמא בטענה נוספת
26 שהעלו המערערים, שלפיה, אין מתקיימות בצוואה הוראות סעיף 22 לחוק הירושה לעניין
27 "צוואה בפני רשות".

28
29 לעניין זה, הפנה בית המשפט להוראת ס"ק 22(א) לחוק שלפיה תיעשה צוואה לפני רשות
30 "**... באמירת דברי הצוואה בעל פה...**", בפני בעל תפקיד רלוונטי (שופט, רשם של בית
31 המשפט, רשם לענייני ירושה, או חבר בפני בית דין דתי, או, בפני נוטריון, אשר דינו לעניין
32 הוראת סעיף 22 כדין שופט, על פי הוראת ס"ק 22(ז) לחוק), או "**...בהגשת דברי הצוואה**
33 **בכתב, על ידי המצווה עצמו...**", לבעל תפקיד כאמור.

34
35 כן הפנה, להוראת ס"ק 22(ב) המורה כי תוכן הצוואה כפי שנרשם על ידי בעל התפקיד, או
36 כפי שהוגשו לידו "**...ייקראו בפני המצווה, הוא יצהיר שזאת צוואתו...**", ובעל התפקיד
37 "**...יאשר על פני הצוואה שהיא נקראה ושהמצווה הצהיר כאמור**".

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

עוד הפנה בית המשפט קמא להוראת ס"ק 25(ב)(3), שלפיה **"מרכיבי היסוד"** לעניין צוואה בפני רשות הינם **"...הצוואה נאמרה בפני רשות או הוגשה לרשות, על ידי המצווה עצמו"**.

המערערים טענו לעניין זה, על יסוד פרשנותם את עדותו של הנוטריון עו"ד אל אסמר בפני בית המשפט, כי הצוואה לא נערכה בפניו כרשות שכן הפעולה היחידה שביצע הייתה אישור חתימתו של המנוח על נוסח הצוואה שקיבל מהנוטריון עו"ד בלנגה על פי הוראות המשיבה, כאשר בפועל, עו"ד בלנגה היא שביצעה את התיקון המבוקש בצוואה.

בית המשפט קמא קיבל את טענת המשיבה שלפיה טענה זו לעניין אי קיום תנאי צוואה בפני רשות חורגת מגדר המחלוקת כפי שהותוותה בכתבי הטענות (שכן הדבר לא נטען כאמור בהתנגדות), אך ציין, כי **"... יחד עם זאת יש להביא בחשבון כי טרם שמיעת עדויות עוה"ד בלנגה ואל אסמר לא היתה בידי המתנגדים אפשרות לעמוד על כלל הנסיבות שקדמו לחתימת הצוואה"**. בהמשך דן בית המשפט קמא בטענה לגופה ודחה אותה.

בית המשפט קמא קיבל את עדותו של עו"ד אל אסמר, שלפיה הוא קיבל את נוסח הצוואה ממזכירת עו"ד בלנגה, לבקשת המנוח אשר רצה לתקן את טעות הסופר שנפלה בצוואה מיום 3.7.2015, בהמשך קרא את כל סעיפי הצוואה בפני המנוח, ויודא כי המנוח מעוניין בתיקון המבוקש, וכי הוא מאשר את כל סעיפי הצוואה המתוקנת, ואז חתם המנוח בפניו על הצוואה.

בית המשפט קמא קבע: **"סעיף 22(א) לחוק הירושה קובע שתי דרכים להבאת דבר המצווה בפני הנוטריון: הדרך האחת היא "באמירת דברי הצוואה בעל-פה"; הדרך השנייה היא "בהגשת דברי הצוואה בכתב"**.

בהתאם לסעיף 22 (ד) לחוק הירושה ניתן להקריא את הצוואה בפני המצווה וניתן כי המצווה יקריא את צוואתו בעצמו, שתי החלופות אפשריות. למעשה בצוואה בפני רשות המחוקק מסתפק באישורה של הרשות על הקראתה של הצוואה והצהרת המצווה כערובה פורמלית לאמיתות הצוואה ולגמירות דעתו של המצווה. הצהרת המצווה שבאה לאחר ההקראה הנה תחליף לחתימת המצווה הנדרשת בצוואה בכתב או בצוואה בעל פה (ר' בספרם של שוחט, פיינברג ופלומין דיני ירושה ועזבון (הוצאת סדן, 2014) ע' 94) " (ס' 33 לפסק הדין).

בית המשפט קמא סבר, כי נוכח התייצבות המנוח בפני הנוטריון עו"ד אל אסמר והשיח ביניהם עובר לחתימת המנוח על הצוואה, התקיימו דרישות החוק לעניין צוואה בפני רשות: **"לא נסתר מעיני כי הייתה זו המבקשת אשר יצרה קשר עם משרד עוה"ד בלנגה לצורך התיקון המבוקש כשזו הראשונה טוענת כי כך ביקש ממנה המנוח (ועל כך ארחיב בפרק הנוגע לעילת התנגדות של מעורבות בעריכת הצוואה). בבחינת נסיבות החתימה על**

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

הצוואה ובמענה לשאלה אם לפנינו צוואה תקינה לפני רשות סבורני כי מעת שהמנוח
התייצב בעצמו לפני הנוטריון וזה האחרון עבר על כל אחד מסעיפי הצוואה והקריא אותם
בקולו, וידא מס' פעמים כי זה רצונו ובקשתו וכי זה דבר ציוויו כאשר המנוח שב ואישר
רצון זה לא רק במילים כי אם בחתימתו על גבי הצוואה (הגם שאין זה מרכיב יסודי
בצוואה לפני רשות), כאשר הובהר כי לא נפל פגם בכשרותו הקוגניטיבית של המנוח, הרי
שמבחינה מהותית יש לראות במנוח כמי שמסר צוואתו לפני רשות וכי התמלאו התנאים
המנויים בסעי' 22 ו-25 לחוק הירושה" (ס' 37 לפסק הדין).

6. מכאן הערעור שבמסגרתו ביקשו המערערים לתקוף את ממצאי העובדה שקבע בית
המשפט קמא, בטענה כי ממצאים אלה אינם מתיישבים עם חומר הראיות וכי בית המשפט
התעלם מראיות או מפרטים רלוונטיים בראיות; והשיגו על כל קביעותיו המשפטיות,
לעניין העדר מעורבות פסולה של המשיבה בעריכת הצוואה, לעניין דחיית טענותיהם בדבר
רצונו האמתי של המנוח ובדבר היות המשיבה למעשה נאמנה על המשק לצורך מכירתו
וחלוקת תמורתו בין היורשים, לעניין דחיית הטענות בדבר השפעה בלתי הוגנת, וכן לעניין
קביעותיו ומסקנותיו לעניין עמידת הצוואה המאוחרת בתנאי החוק לעניין צוואה בפני
רשות.

המשיבה תמכה בפסק דינו של בית המשפט קמא על כל רכיביו והיא סבורה כי יש לדחות
את הערעור במלואו.

7. לאחר ששקלנו את טענות הצדדים סבורים אנו כי יש לדחות את הערעור ביחס לכל הטענות
מלבד לעניין קיום התנאים הקבועים בהוראות סעיף 22 לחוק הירושה, ביחס לצוואה בפני
רשות, על יסוד הוראת תקנה 148(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי.

זאת, משום שאנו סבורים כי אין להתערב בממצאי העובדה שקבע בית המשפט קמא,
משהממצאים האמורים תומכים במסקנות המשפטיות שפורטו בפסק הדין, ושעל פיהן
נדחו, ומשלעניין טענות אלה לא מצאנו בפסק הדין טעות שבחוק.

מעבר לצריך, נוסיף ונדגיש, כי אף לסברתנו, לא הוכחה כל מעורבות פסולה של המשיבה
בעריכת הצוואה, השפעה בלתי הוגנת שלה על המנוח, או פעולה בלתי כשרה כלשהי מצידה.

8. סבורים אנו, כי יש להתערב במסקנת בית המשפט קמא, שלפיה מתקיימים בצוואה
המאוחרת התנאים הקבועים בחוק, באשר לצוואה בפני רשות.

נקדים, כי אף לעניין זה אין להתערב לסברתנו בממצאי העובדה שקבע בית המשפט קמא
ובאמון שנתן בראיות המשיבה, ובעיקר בעדותו של עו"ד אל אסמר.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

1 אכן הוכח, כי המנוח חפץ, מתוך ידיעה ברורה ובצלילות מלאה, בתיקון טעות הסופר שנפלה
2 בצוואה מיום 3.7.2015, ואכן התייצב בפני הנוטריון עו"ד אל אסמר כדי לחתום על צוואה
3 מתוקנת בהקשר זה. הוכח גם, כי עו"ד אל אסמר שוחח עם המנוח ווידא כי הוא מעוניין
4 בתיקון, וכי המנוח הבין היטב את הצוואה ואת התיקון שביקש לערוך.

5
6 עם זאת, בנסיבות שבהן נערכה הצוואה ונחתמה על ידי המנוח ועל ידי עו"ד אל אסמר, לא
7 קויימו לסברתנו **"מרכיבי היסוד בצוואה"**, כלשון הוראת ס"ק 25(ב) לחוק הירושה,
8 שהינם, לעניין צוואה בפני רשות, כאמור בהוראת ס"ק 25(ב)(3) לחוק: **"...הצוואה נאמרה**
9 **בפני רשות או הוגשה לרשות, על ידי המצווה עצמו"**, נוכח הוראות ס"ק 22(א) ו-22(ב)
10 לחוק –

11
12 בענייננו, אין חולק על כך שהמנוח לא הגיש את הצוואה בכתב בעצמו לנוטריון עו"ד אל
13 אסמר, שהרי הנוטריון העיד, כי קיבל את המסמך מן הנוטריון עו"ד בלנגה.

14
15 מעדות עו"ד אל אסמר נלמד, כי המערער גם לא אמר את דברי הצוואה בעל פה בפניו, אלא,
16 כי הוא עצמו הקריא למנוח את תוכן הצוואה, והלה אישר כי היא מבטאת את רצונו, אך
17 ביטא, מפורשות ובאופן פוזיטיבי, רק את רצונו להוריש את המשק למשיבה (ר' עדות עו"ד
18 אל אסמר בעמ' 68-74 פרו' הדיון מיום 31.5.2021 בפני ביה"ש קמא, ובמיוחד עמ' 69 ש'
19 69-6, ועמ' 73 ש' 9-19).

20
21 סבורים אנו, כי משלא קוים מרכיב יסודי בצוואה, הרי שאין לפנינו צוואה בפני רשות. אין
22 מדובר בפגם שבית המשפט יכול "להתגבר" עליו אף אם אין בלבו ספק **"... כי היא משקפת**
23 **את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה"**, מכח הסמכות הנתונה בידיו בהוראת ס"ק 25(א)
24 לחוק הירושה, לאישור צוואה חרף פגמים צורניים שנפלו בה. זאת, נוכח הסייג ברישת
25 הסעיף האמור, שלפיה סמכות זו נתונה בידי בית המשפט רק מקום ש"**התקיימו מרכיבי**
26 **היסוד בצוואה...**", שלא כבענייננו.

27
28 נוסיף, כי קשה לסברתנו, לקבל את התזה שהועלתה בהשלמת הטיעון מטעם המשיבה,
29 ושלפיה **"...הפעולה המשולבת של הבאת מלוא דבר הצוואה בעל פה בפני עו"ד בלנגה**
30 **והבאת תיקון הסופר בפני עו"ד אל אסמר – עונה על דרישות החוק, בנסיבות המיוחדות**
31 **של המקרה שבפנינו"**. זאת, באשר גם תזה זו אינה הולמת לסברתנו, את דרישת החוק
32 להבאת (מלוא) דברי הצוואה (בכתב, ע"י המצווה עצמו, או באמירה מפיו) בפני הרשות,
33 דרישה שאותה קשה ליישב עם "פיזור" דברי הצוואה בפני בעלי תפקיד שונים, ואישור
34 הצוואה, בסופו של דבר, בחתימת בעל תפקיד אחד שלא קיבל את הדברים במלואם, באופן
35 ישיר, מן המצווה עצמו.

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

במצב דברים זה, משאין לפנינו צוואה בכתב ידו של המצווה, משהצוואה לא נעשתה בפני עדים, ומשאין מדובר בצוואה בעל פה – צוואת שכיב מרע, הרי שאין מדובר בצוואה בת תוקף ע"פ חוק הירושה, ולא היה מקום לסברתנו ליתן צו לקיומה.

אמנם, בענייננו, מששוכנע בית המשפט קמא, ומשעל יסוד ממצאי העובדה שקבע שוכנענו אף אנו, כי הצוואה מבטאת את רצון המנוח, וכי הוא ביקש, כאמור, מתוך רצון חופשי, הבנה מלאה, ובצלילות הדעת, לתקן טעות סופר שאכן נפלה בצוואה מיום 3.7.2015, עולה חוסר נוחות של ממש נוכח התוצאה האמורה, אשר עשויה להיתפס כפורמליסטית ונוקשה, ואולם, סבורים אנו, כי לשון הוראת סעיף 25 לחוק אינה מתירה פרשנות גמישה יותר, וכי על כן, אין מנוס מפסילת הצוואה המאוחרת.

נעיר עוד, כי מבחינת המשיבה אין פסק דינו חוסם את הדרך להגשמת רצון המנוח, משעשויה לעמוד לה אפשרות לעתור לקיום הצוואה מיום 3.7.2015, תוך תיקון טעות סופר שנפלה בה, על פני הדברים, ע"פ הוראת סעיף 32 לחוק הירושה.

9. הערעור מתקבל אפוא, והצו שניתן לקיום צוואת המנוח מיום 5.8.2015, מבוטל בזה. כן מבוטל חיוב המערערים בהוצאות בפסק דינו של בית המשפט קמא.

בנסיבות העניין, נוכח תוצאת הדיון בערעור, ובשים לב לדחיית יתר טענות המערערים נגד המשיבה, תישא המשיבה בהוצאות המערערים בשתי הערכאות, בסך 20,000 ₪.

העירבון שהפקידו המערערים יושב להם באמצעות בא כוחם.

ניתן לפרסם את פסק הדין תוך השמטת כל פרט העלול לזהות את הצדדים.

ניתן היום, כ"א אב תשפ"ג, 08 אוגוסט 2023, בהעדר הצדדים.

גד גדעון, שופט

אלון אינפלד, שופט
בכיר

אריאל ואגור,
סגן הנשיאה, אב"ד